

УДК 338.43 : 636 (477.44)

**РОЗВИТОК ГАЛУЗИ
ТВАРИННИЦТВА
ВІННИЧЧИНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ©**

О.О. НЕДБАЛЮК,
старший викладач кафедри
аграрного менеджменту,

В.М. ПОЛЕСЯ,
асистент кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Висвітлені результати комплексного дослідження розмірів галузі тваринництва у Вінницькій області. Визначено місце галузі тваринництва області серед областей України та місце тваринництва в аграрному виробництві області. Досліджені динаміка показників поголів'я тварин, їх продуктивності, валового виробництва тваринницької продукції та основні фактори, що впливають на їх зростання чи зменшення. Значна увага приділена дослідженню основних каналів реалізації продукції галузі та динаміки обсягів реалізації продукції в їх розрізі. Проведено аналіз рівня рентабельності виробництва основних видів тваринницької продукції та факторів, які мають на неї ключовий вплив. За результатами оцінки розвитку галузі тваринництва Вінниччини окреслено проблеми, пов'язані із низькою якістю тваринницької продукції та зниженням ефективності ведення тваринництва в цілому, досліджено основні причини їх виникнення. Визначено напрями та тенденції розвитку тваринництва, висвітлено роль держави у регулюванні процесів, що відбуваються в галузі.

Ключові слова. Тваринництво, молочне скотарство, виробництво м'яса, переробні підприємства, племінні господарства, економічна ефективність.

Табл. 15. Рис. 2. Літ. 9.

Постановка проблеми. Тваринництво є основною галуззю сільського господарства і має не тільки виробниче, а й соціальне значення як для економіки окремого регіону, так і для економіки всієї країни. Його функціональне призначення полягає в забезпеченні населення такими видами продуктів харчування, як молоко, різні види м'яса, яйця, переробної промисловості – сировиною. Впродовж останніх років спостерігаються негативні тенденції в розвитку галузі тваринництва. Перш за все це пов'язано з відсутністю ефективної та стабільної державної підтримки аграрних виробників, непрогнозованою ціновою політикою, скороченням внутрішнього споживання та нерозвиненістю експортного потенціалу і, як наслідок, відсутністю ринків збуту. Зокрема, важливою перешкодою на шляху української продукції на зовнішні ринки є невідповідність державної системи контролю і нагляду за якістю

© О.О. НЕДБАЛЮК, В.М. ПОЛЕСЯ, 2017

вітчизняної сировини. Високою залишається питома вага, наприклад, молочної сировини, яка виробляється в присадибних господарствах населення. Управляти якістю молока тут практично неможливо. Деякі переробники вирішують це на рівні співпраці з сільськогосподарськими кооперативами та шляхом інвестування у холодильне та транспортне обладнання, завдяки цьому вдається досягти набагато кращих показників. Якщо птахівництво та свинарство, з урахуванням специфіки виробництва, є більш-менш привабливими для інвестицій, оскільки за досить короткий час можна не лише повернути вкладені кошти, а й одержати прибутки, то галузь скотарства можна віднести до так званих “довгих грошей”, оскільки на те, щоб корова досягла продуктивного віку та отримати від її утримання максимальну віддачу, необхідно затратити значний період часу (6-7 років) та, відповідно, затрати праці і фінансові ресурси. Сукупність зазначених факторів має суттєвий негативний вплив на розвиток тваринництва Вінниччини. Зважаючи на важливе місце галузі в структурі АПК області, важливим видається комплексне дослідження розвитку тваринництва, створення сприятливих інвестиційних умов та запобігання збитковості виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі розвитку та функціонування тваринницької галузі присвячені наукові дослідження вітчизняних вчених: С. Азізова; В. Аранчій; В. Бойка; О. Мазуренка; В. Месель-Веселяка; П. Саблука; М. Зубця; С. Кваші; С. Коляденко [4]; І. Ксьонжик [5]; О. Кутаса [6]; М. Бублика [1]; С. Добровольської [2]; В. Ляховця [7]; О. Маслака [8]; Ю. Кернасюка [3]. Проте, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць в даному напрямку, питання становлення і розвитку тваринницької галузі, особливо на регіональному рівні, не втрачають своєї актуальності.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз сучасного стану розвитку галузі тваринництва у Вінницькій області, визначення позитивних та негативних тенденцій, що відбуваються в галузі, розробка заходів щодо оптимізації виробничих показників галузі тваринництва на перспективу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Напрямок розвитку господарств регіону є аграрно-індустріальним. Для Вінницької області характерним є домінування галузей агропромислового комплексу на базі потужного сільського господарства та помірна забезпеченість промисловими об'єктами. За рівнем розвитку агропромислового комплексу Вінницька область займає провідне місце в державі (табл. 1).

У тваринництві домінують вирощування великої рогатої худоби, свинарство та птахівництво. З 2001 року за чисельністю поголів'я ВРХ господарства Вінницької області вийшли на перше місце в Україні. Відповідно провідні позиції займає Вінницька область і у виробництві молока (перше місце). У 2014-2015 рр. область вийшла на друге місце в Україні по виробництву м'яса. Позитивну динаміку має і показник питомої ваги основних видів тваринницької продукції в загальному її валовому виробництві по Україні в цілому (табл. 2). Тимчасовий спад виробництва молока господарствами області зумовив і зниження, починаючи з 2000 р., питомої ваги цього виду тваринницької продукції. Однак, зростання у 2005 р. обсягів виробництва молока до 849 тис. т повернуло втрачені позиції, і Вінницька область знову вийшла на перше місце, зайнявши в структурі валового виробництва молока в Україні 6,5%. Стрімке падіння виробництва м'яса в області продовжувалось також до 2005 р. Зараз ситуація стабілізувалась, і Вінницька область займає друге місце, вийшовши на рівень 13 % (у валовому виробництві м'яса в Україні).

Таблиця 1

**Місце Вінницької області серед областей України
за розмірами галузі тваринництва**

Показники	Роки						
	1995	2000	2005	2010	2013	2014	2015
Кількість сільськогосподарських тварин							
ВРХ, всього	6	1	1	1	1	1	1
у т.ч. корови	8	2	1	1	1	1	1
Свині	1	3	5	5	8	8	7
Вівці та кози	11	13	16	16	16	14	13
Виробництво основних продуктів тваринництва							
М'ясо	2	13	10	10	4	2	2
Молоко	4	2	1	1	1	1	1
Яйця	10	8	7	7	8	9	5
Вовна	10	17	19	19	19	19	18

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Кризові явища в економіці Вінницької області в кінці 2000-х років негативно позначились і на функціонуванні аграрного комплексу. Зміна економічних відносин між виробниками аграрної сфери та переробними підприємствами, недосконала система ціноутворення й збуту продукції, невідповідні механізми постачання матеріально-технічних ресурсів, відсутність цілеспрямованої державної підтримки призвели до того, що собівартість продукції цієї сфери почала значно перевищувати її реалізаційну ціну. Внаслідок цього сільськогосподарські підприємства змушені були вдатися до значного скорочення обсягів аграрного виробництва [5].

Таблиця 2

**Частка Вінницької області у валовому виробництві продукції
тваринництва в Україні, %**

Види продукції	Роки						
	1995	2000	2005	2010	2013	2014	2015
М'ясо (реалізація у живій масі)	6,4	5,8	3,2	3,3	7,7	11,0	13,1
Молоко	5,4	5,2	6,2	7,4	7,5	7,7	7,9
Яйця	4,2	4,0	4,4	4,7	4,1	4,1	5,1

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції господарствами Вінницької області до 2004 р. знижувались, однак починаючи вже з 2005 р. середні щорічні темпи приросту склали 1873 млн грн. У 2015 р. виробництво сільськогосподарської продукції господарствами Вінницької області (у постійних цінах 2010 року) проти мінімального рівня (2000 р.) зросло у 1,9 разу. Переважні обсяги виробництва зосереджують великі спеціалізовані аграрні підприємства та господарства населення. В період з 2000 р. до 2005 р. господарствами населення вироблялось від 55 до 61 % сільськогосподарської продукції. Перерозподіл на користь суспільного сектора відбувся лише у 2010 р. (рис. 1). У 2015 р. аграрні підприємства дали уже 60 % продукції.

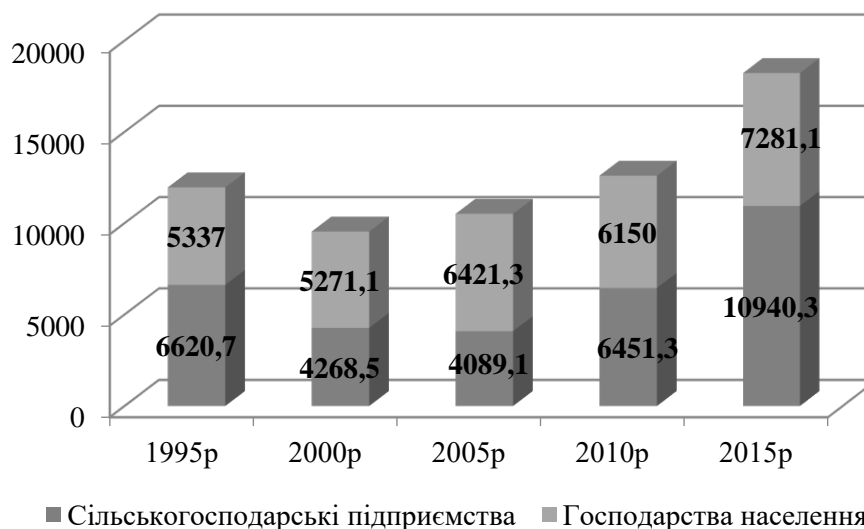

Рис. 1. Виробництво сільськогосподарської продукції господарствами Вінницької області (у постійних цінах 2010 року), млн грн

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Питома вага продукції тваринництва в структурі сільськогосподарської продукції за останні 20 років суттєвих відхилень не має. Починаючи з 2013 р. в цілому показник має динаміку до зростання (від 29,3 до 37,2 %). В розрізі категорій господарств картина дещо різниться (рис. 2). У 2000 р. лише 18 % в структурі аграрного продукції сільськогосподарських підприємств займала продукція тваринництва. Поступове зниження тривало до 2010 р.

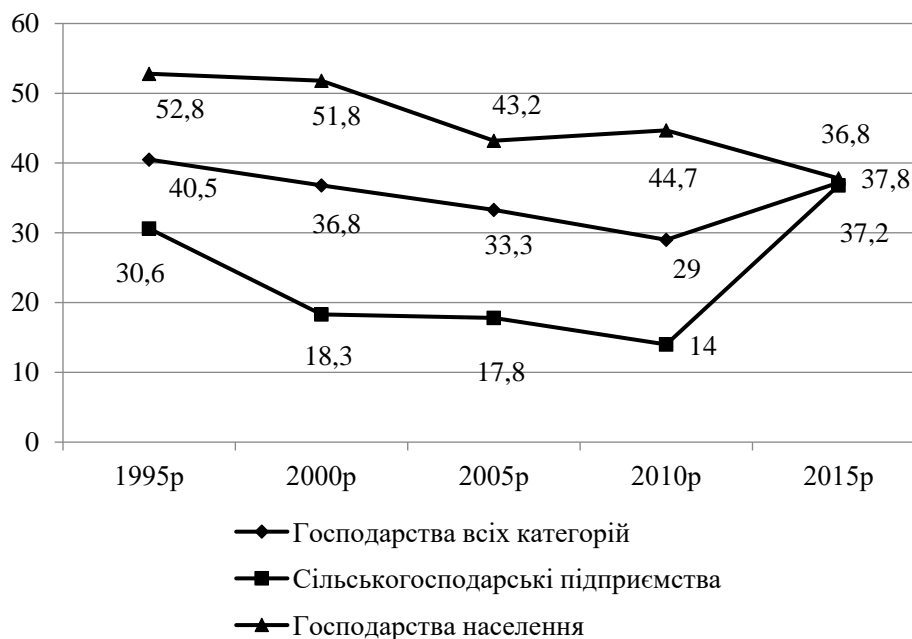

Рис. 2. Питома вага продукції тваринництва в структурі продукції сільського господарства, виробленої відповідними категоріями господарств, %

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Натомість у 1995 р. 58% від обсягів усієї тваринницької продукції виробляли присадибні господарства населення. Поступове зниження обсягів виробництва продукції (до 41% у 2015 р.) зумовлене зростанням витрат на утримання поголів'я тварин та відносно низькими закупівельними цінами. Окрім того, у приватному секторі немає реальних можливостей впроваджувати сучасні технології утримання, годівлі, лікування, селекції тварин. А без цих складових годі вирішити проблему істотного покращення якості тваринницької продукції. У минулому році біля 35 % усього молока, яке було закуплене у господарствах населення, складала продукція другого гатунку. Заводи таке молоко не пастеризують і не продають розфасованим, оскільки воно не відповідає нормам, відповідно і закупівельна ціна на нього є низькою. Незважаючи на такі негативні тенденції, тваринництво, безумовно, залишається одним з перспективних напрямків самозайнятості населення. Тому покращити ситуацію може державна підтримка кооперації та створення на базі особистих селянських господарств дрібних сімейних ферм. Основний вид державної підтримки – здешевлення кредитів.

Починаючи з 1995 р. негативна тенденція зменшення кількості поголів'я тварин у Вінницькій області спостерігалася не тільки в господарствах населення, а й в сільськогосподарських підприємствах. Це відноситься до всіх видів тварин за виключенням птиці. Поголів'я ВРХ зменшилось до рівня 1990 р. більш, ніж в 4 рази, свиней – в 3 рази, поголів'я в галузі вівчарства зменшилось більш, ніж в 10 разів (табл. 3).

Таблиця 3

**Кількість сільськогосподарських тварин у господарствах Вінницької області
(на кінець року, тис. гол.)**

Роки	Види тварин					
	ВРХ, всього	в т. ч. корови	Свині	Вівці	Коні	Птиця
1940	607,8	315,3	500,9	246,5	260,7	x
1945	452,5	249,5	176,9	167,4	104,7	x
1950	614,3	256,4	449,6	253,4	129,6	x
1955	778,2	335,9	946,5	453,8	141,1	x
1960	919,3	393,6	1354,2	351,3	119,8	9289,6
1965	993,3	403,0	1244,6	330,5	101,4	8323,6
1970	1052,2	423,1	1510,5	322,2	90,2	9687,8
1975	1244,7	446,2	1046,3	326,4	77,4	10495,6
1980	1273,4	459,8	1157,9	305,5	60,6	12231,7
1985	1358,5	437,8	1221,5	329,9	58,5	10258,7
1990	1247,1	433,9	1196,3	355,6	53,6	10787,5
1995	912,1	369,1	912,5	153,9	53,5	7145,6
2000	558,8	275,9	559,5	60,3	46,8	5734,8
2005	423,1	213,8	424,8	43,8	33,1	8848,6
2010	317,2	179,1	439,6	37,7	22,8	10285,3
2015	300,7	159,8	370,6	33,9	13,7	28920,1

Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Однак темпи скорочення за окремими видами тварин в різних категоріях господарств дещо відрізнялися. Якщо у сільськогосподарських підприємствах Вінницької області скорочення поголів'я ВРХ (до рівня 1995 р.) склало 7,4 разу, то в господарствах населення лише 3% (табл. 4). Аналогічна ситуація була характерною

і для галузі свиначства. За останні 20 років поголів'я свиней, яке утримується в сільськогосподарських підприємствах, скоротилось в 4,4 разу, в господарствах населення – на 40%. Розміри галузі птахівництва зростають, особливо це стосується сільськогосподарських підприємств, в яких поголів'я птиці за останніх 3 роки сягнуло 15-20 тис. гол.

Таблиця 4

**Кількість сільськогосподарських тварин за категоріями господарств
(на кінець року, тис. гол.)**

Види тварин	Роки						2015р. у % до 1995р.
	1995	2000	2010	2013	2014	2015	
Сільськогосподарські підприємства							
ВРХ	699,6	337,7	105,4	100,6	96,5	94,9	13,6
у т. ч. корови	204,6	114,4	35,2	35,7	34,9	34,3	16,8
Свині	499,7	191,0	134,0	103,3	105,3	112,7	22,6
Вівці	99,5	18,5	7,9	6,1	5,8	5,2	5,2
Птиця	1745,6	531,8	2404,7	15319,1	19096,9	20618,1	11,8 р.
у т. ч. фермерські господарства							
ВРХ	0,5	10,2	8,6	9,0	8,7	8,5	17 р.
у т. ч. корови	0,3	2,4	2,6	3,4	3,2	3,1	10,3 р.
Свині	0,9	5,0	23,0	19,7	18,3	16,8	18,7 р.
Вівці	0,1	0,1	1,3	1,0	1,1	1,2	12 р.
Птиця	5,0	1,8	7,1	-	-	0,2	4,0
Господарства населення							
ВРХ	212,5	221,1	211,8	222,2	194,6	205,8	96,8
у т. ч. корови	164,5	161,5	143,9	135,2	126,9	125,5	76,3
Свині	412,8	368,5	305,6	266,7	256,7	257,9	62,5
Вівці	54,4	41,8	29,8	30,7	29,0	28,7	52,8
Птиця	5400,0	5203	7880,6	7976,7	7915,6	8302,0	153,7

* Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Найбільше за чисельністю поголів'я ВРХ утримується в господарствах Калинівського району (13918 гол. у 2015 р.), 7664 гол. та 7562 гол. відповідно – у Ямпільському та Козятинському районах, від 5 до 6 тис. гол. коливається поголів'я у господарствах Хмільницького, Томашпільського, Іллінецького, Бершадського та Гайсинського районів. Найбільше поголів'я свиней утримувалося у 2015 р. у господарствах Бершадського (12280 гол. – 11 %), Крижопільського (10338 гол. – 9 %) та Теплицького районів (10897 гол. – 10 %). Галузь вівчарства розвинута слабо. Лише у господарствах Піщанського району утримується біля 1 тис. гол. овець та по 621, 527 та 505 гол. відповідно у господарствах Муровано-Куриловецького, Тульчинського та Бершадського районів. Незважаючи на скорочення поголів'я в сільськогосподарських підприємствах, тваринницька галузь області демонструє поступальні темпи розвитку. Так у 2010 р. компанією ПАТ “Миронівський хлібокомбінат” було розпочато будівництво птахофабрики в м. Ладижин, з проектною потужністю 440 тис. тонн м'яса птиці на рік. Обсяг інвестицій в будівництво складає 1,2 млрд дол США. У 2013 р. введено першу лінію на

110 тис. тонн, у 2014 р. – другу лінію – на 110 тис. тонн. На повну потужність птахокомплекс вийде до 2018 р. У молочному скотарстві за останні кілька років побудовано 7 доїльних залів вітчизняного виробництва, 6 залів іноземного виробництва, 134 молокопроводи, в тому числі 16 іноземних. Це дало можливість підвищити продуктивність молочного стада, збільшити обсяги виробництва молока та покращити його якість. У 2015 р. в області завершено реконструкцію та будівництво 24-х тваринницьких об'єктів. Зокрема, завершено реконструкцію 14 молочно-товарних ферм на 3776 гол./місце, 3 тваринницьких приміщення для відгодівлі ВРХ на 2800 гол./місце, 5 свинокомплексів загальною потужністю 3300 гол./місце, приміщення для виробництва яєць на 84 тис. курей-несучок.

У 2015 р. було вироблено 309,4 тис. т мяса, що стало найкращим результатом за досить тривалий період (табл. 5). Масове скорочення поголів'я ВРХ та свиней у сільськогосподарських підприємствах призвело до зменшення обсягів виробництва продукції у період з 2000 по 2012 рр.

Таблиця 5

**Виробництво основних видів продукції тваринництва господарствами
Вінницької області**

Роки	Види продукції			
	М'ясо всіх видів, тис. т	Молоко, тис. т	Яйця, млн шт.	Вовна, т
1940	66,0	207,4	216,2	360
1960	147,5	724,2	528,2	730
1965	134,4	823,9	486,0	641,0
1970	181,4	925,0	585,6	698,0
1975	210,0	1037,9	723,7	816
1980	205,3	1059,2	756,8	813
1985	207,7	1130,9	752,7	835
1990	233,3	1276,9	682,9	905
1995	139,7	938,1	394,3	397
2000	92,9	654,9	348,8	47
2010	62,4	836,1	797,6	17
2011	65,1	838,5	846,7	18
2012	82,7	847,4	806,2	19
2013	177,7	856,9	804,8	14
2014	264,4	852,0	804,4	14
2015	309,4	838,4	857,4	13

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

В цей період провідними виробниками м'яса в області були господарства населення. З 1995 по 2013 рр. ними вироблялось від 52 до 73% продукції. Починаючи з 2013 р. зростання обсягів виробництва м'яса забезпечувалось уже сільськогосподарськими підприємствами (табл. 6). Господарства населення зменшили виробництво м'яса через великі витрати на вирощування тварин та низьку віддачу цієї діяльності. Останні 3 роки левову частку мяса виробили господарства Тростянецького району (у 2013 р. – 80 %, 2014 р. – 64 %, 2015 р. – 54 %). Значно наростили виробництво продукції і господарства Тульчинського району. За останні 3 роки обсяги виробництва м'яса тут збільшились у 26 разів, і в минулому році район вийшов на друге місце в області. Значно скоротили обсяги виробництва продукції

галузі м'ясного скотарства господарства Могилів-Подільського району – у 21 раз, на 44% – Томашпільського району, на 26 та 23% відповідно – господарства Теплицького та Липовецького районів. В цілому по сільськогосподарських підприємствах Вінницької області спостерігається негативна динаміка з виробництва молока (на 62 %) та вовни (98,6 %), а в господарствах населення - на 48,7 % м'яса всіх видів та вовни на 70,4 %. При цьому виробництво молока та яєць в господарствах населення зростає на 49,8 % та 69,7 % відповідно.

Таблиця 6

Виробництво основних видів продукції тваринництва за категоріями господарств Вінницької області

Види продукції	Роки						2015р. у % до 1995р.
	1995	2000	2010	2013	2014	2015	
Сільськогосподарські підприємства							
М'ясо всіх видів, тис. т	67,0	24,8	23,0	138,4	225,2	272,1	4,1 р.
Молоко, тис. т	507,4	205,8	139,6	168,3	178,0	193,0	38,0
Яйця, млн шт.	88,3	40,2	290,3	286,4	297,7	338,1	3,8 р.
Вовна, т	370	37	11	6	6	5	1,4
у т. ч. фермерські господарства							
М'ясо всіх видів, тис. т	0,3	0,6	1,3	1,3	1,3	1,4	4,7 р.
Молоко, тис. т	0,7	5,3	8,1	11,5	13,7	14,7	21 р.
Яйця, млн шт.	0,2	0,1	0,4	-	-	-	-
Вовна, т	-	-	2	-	-	-	-
Господарства населення							
М'ясо всіх видів, тис. т	72,7	68,1	39,4	39,3	39,2	37,3	51,3
Молоко, тис. т	430,7	449,1	696,5	688,6	674,0	645,4	149,8
Яйця, млн шт.	306,0	308,6	507,3	518,4	506,7	519,3	169,7
Вовна, т	27	10	6	8	8	8	29,6

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Незважаючи на зростання виробництва окремих видів продукції, існують також стримуючі фактори розвитку галузі. По-перше, зростання виробничих витрат. Навіть за сучасних технологій вирощування тварин та птиці важко досягти бажаного економічного ефекту. Так у свинарстві за конверсії корму близько 3,0-3,2 кг на 1 кг приросту собівартість продукції дорівнює 15-16 грн/кг. У структурі витрат кормова складова займає близько 65-70%, ціни на яку тримаються на високому рівні. До того ж, на сукупні витрати впливає зростання заробітної плати, подорожчання енергоносіїв, ветеринарних препаратів тощо. По-друге, загострення конкуренції на ринку. Споживачі відають перевагу більш дешевшому м'ясу птиці [8]. Як відомо, обмежувачими факторами спеціалізованого виробництва яловичини є також недосконалі технології та генофонд невисокої якості. Багато проблем у м'ясному скотарстві пов'язано з тим, що в окремих аграрних підприємствах воно функціонує як субсектор молочної галузі. Тоді як значним резервом збільшення виробництва яловичини, як показує досвід США, Канади, Італії, Франції, Аргентини, є прискорений розвиток спеціалізованого м'ясного скотарства. Саме за рахунок розвитку цієї галузі має здійснюватися виробництво високоякісної яловичини для задоволення потреб населення і промислового виробництва [6].

На даний час максимальну питому вагу в загальному виробництві м'яса в області займає м'ясо птиці (85% у 2015 р.) (табл. 7). З 1995 р. обсяги виробництва продукції галузі зросли у 27 разів. Виробництво м'яса птиці на сьогодні є одним з найбільш привабливих для інвестування напрямків у тваринництві. Це зумовлено дефіцитом якісних м'ясних продуктів і значним потенціалом зростання ринку. Головними і визначальними причинами неухильного нарощування виробництва продукції птахівництва можна назвати те, що ця продукція містить найбільш повноцінний білок як складову частину раціону для населення і те, що галузь птахівництва характеризується найбільш швидкою віддачею на вкладені кошти порівняно з іншими галузями тваринництва [1].

Таблиця 7

**Виробництво мяса за видами (у забійній вазі) господарствами
Вінницької області, тис. т**

Види продукції	Роки						2015р. у % до 1995р.
	1995	2000	2010	2013	2014	2015	
Всього	139,7	92,9	62,4	177,7	264,4	309,4	2,2 р.
Яловичина	75,1	36,5	23,1	22,6	22,3	21,5	28,6
Свинина	51,3	44,5	21,1	20,8	20,5	22,2	43,3
Баранина	1,9	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	10,5
М'ясо птиці	9,7	10,2	16,3	132,3	219,6	263,9	27,2 р.
М'ясо кролів	1,1	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	63,6
Конина	0,6	0,6	1,1	1,1	1,1	0,9	150,0

* Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Обсяги виробництва молока у господарствах Вінницької області останні 10 років залишаються практично незмінними. Лідерами у виробництві молока залишаються господарства Гайсинського, Калинівського, Томашпільського, Тростянецького та Ямпільського районів (табл. 8).

Таблиця 8

**Обсяги виробництва молока господарствами окремих районів
Вінницької області, т**

Назва району	Роки						2015р. у % до 1995р.
	1995	2000	2010	2013	2014	2015	
Гайсинський	19200	8345	9281	14833	17126	22114	115,2
Калинівський	24649	13630	9502	12076	14650	17482	70,9
Томашпільський	24664	9452	14265	16527	15453	14233	57,7
Тростянецький	22214	11261	12295	13744	14005	15059	67,7
Ямпільський	23859	9182	13868	13513	15092	17580	73,7

* Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

При зменшенні поголів'я корів (на 25%) господарства області забезпечують стабільні обсяги виробництва продукції галузі, що свідчить про зростання продуктивності корів, в тому числі, і за рахунок підвищення якості стада. Генетичний потенціал ВРХ сконцентровано в 19 племінних заводах, з яких 4 спеціалізуються на розведенні української червоно-рябої, 13 – на розведенні Подільського типу української чорно-рябої і ще 2 заводи розводять симентальську породу. Це, зокрема, такі заводи: “Радівський” і “Родина” Калинівського району; “Перемога”, “Яланецький”, “Колос”, “Вила” Томашпільського району; “Рідний край” Ямпільського

району; “Устянський” Бершадського району; “Батьківщина”, “Михайлівський” Вінницького району; “Юхимівський” Шаргородського району; “Липовецький” Липовецького району. Окрім племінних заводів 42 племрепродуктори займаються удосконаленням порід.

Виробництво молока зосереджено у господарствах населення, де у 2015р. утримувалось 75% корів. Однак, починаючи вже з 2010 р., як фізичні обсяги виробництва молока, так і показник питомої ваги (83 % у 2010 р. та 77 % у 2015р.) мають тенденцію до зниження. Якщо 60% молочної сировини, яка надходить на молокозаводи з ферм, вищого гатунку, то населення здає переважно другосортне молоко. Тому перспектива однозначно має бути за великотоварними виробництвом, яке може забезпечити впровадження ефективних енерго- та ресурсозберігаючих технологій утримання тварин.

Останні 5 років основними виробниками яєць в області залишаються господарства п’яти районів. У минулому році ними було вироблено 99,8% продукції (табл. 9). В цілому виробництво яєць як в сільськогосподарських підприємствах (на 16 %), так і господарствах населення (на 2 %) зростає.

Таблиця 9

**Виробництво яєць господарствами окремих районів
Вінницької області, тис. шт.**

Назва району	Роки						2015р. у % до 1995р.
	1995	2000	2010	2013	2014	2015	
Вінницький	16776	1931	113976	165976	179515	202534	12,1 р.
Калинівський	2709	125	79978	43608	28663	12440	4,6 р.
Немирівський	4789	338	28384	158	3996	38194	7,9 р.
Погребищенський	316	-	10002	7425	9966	10050	31,8 р.
Тульчинський	17085	27235	56717	68579	75131	74372	4,4 р.

* Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Темпи зростання обсягів виробництва продукції тваринництва залежать, в тому числі, і від її конкурентоспроможності, показники якої пов’язані, насамперед, із рівнем продуктивності тварин та якістю продукції. Завдяки низці організаційно-господарських заходів в господарствах області вдалося частково відновити потенціал сільськогосподарських тварин та підвищити їх продуктивність. Останніми роками середньодобові прирости живої ваги та надої молока значно зросли, проте вони не досягли граничних показників (табл. 10).

Середні надої у світі – 2400 кг на корову за рік. На цьому тлі 5137 кг у 2015 р. виглядає, як досить гарний результат, однак, якщо порівняти його із Європейськими країнами (Франція – 6700 кг, Німеччина – 7300 кг, Голландія – 7600 кг, Швеція - 8400 кг) та країнами Північної Америки (Канада – 8700 кг, США – 9700 кг), то він є не досить високим. Крім того, слід зазначити, що такий результат знаходиться не так уже й далеко від точки беззбитковості, і ця цифра означає, що в області є як прибуткові, так і збиткові господарства.

Разом з тим, сам факт такого позитивного стабільного зростання продуктивності тварин (в 2,5 рази до рівня 1995 р.) свідчить про значні позитивні зрушення в галузі в напрямку підвищення якості кормів (їх енергетичної та протеїнової поживності), встановлення оптимальної структури раціонів, поліпшення

вікового складу дійного стада. У технології виробництва молока одним з головних завдань є створення адаптованого комплексу машин, який дасть змогу швидко отримувати молоко високої якості та зберігати його первинні властивості. Тому нині для багатьох підприємств області впровадження сучасних технологій та техніки для доїння має надзвичайну актуальність.

Таблиця 10

**Продуктивність сільськогосподарських тварин в господарствах
Вінницької області**

Категорії господарств	Роки						2015р. у % до 1995р.
	1995	2000	2010	2013	2014	2015	
Середній річний удій молока від однієї корови, кг							
Господарства всіх категорій	2312	2316	4570	4909	4953	5137	2,2 р.
Сільськогосподарські підприємства	2111	1664	4194	4984	5153	5685	2,7 р.
Господарства населення	2612	2830	4654	4891	4902	4990	191,0
Середній річний настриг вовни від однієї вівці, кг							
Господарства всіх категорій	2,0	1,8	1,6	1,2	1,5	1,4	70,0
Сільськогосподарські підприємства	1,9	1,6	1,4	0,8	1,1	0,9	47,4
Господарства населення	3,9	3,7	2,1	2,1	2,0	2,0	51,3
Середня річна несучість курей-несучок, шт.							
Сільськогосподарські підприємства	136	178	304	290	222	301	2,2 р.

* Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Слід виділити окремі райони Вінницької області, де спостерігаються рекордні темпи зростання рівня продуктивності корів (табл. 11). Лідерами є господарства Муровано-Куриловецького району, де середньорічний удій молока від однієї корови зріс майже в 7 разів (особливо інтенсивно цей процес відбувався останніх 2 роки). Саме завдяки використанню потенціалу підприємств вищезазначених районів, які поглиблено працюють в племінному напрямку, Вінницька область з року в рік досягає кращих показників у зростанні продуктивності тварин і птиці.

Таблиця 11

**Середній річний удій молока від однієї корови в сільськогосподарських
підприємствах Вінницької області, кг**

Назва району	Роки							2015 р. у % до 1995 р.
	1995	2000	2005	2010	2013	2014	2015	
Муровано-Куриловецький	1438	1638	1979	2333	4619	7597	9901	6,9 р.
Крижопільський	1957	903	4716	5687	6995	7118	7612	3,9 р.
Піщанський	1949	1209	2427	4980	5604	6709	7307	3,7 р.
Ямпільський	2532	1972	3658	5761	5582	6486	7060	2,8 р.
Літинський	2326	1702	2526	4216	6547	6644	6689	2,9 р.
Оратівський	2072	1691	1952	3512	4790	4098	6421	3,1 р.
Чернівецький	2156	1459	2447	5275	2769	1919	6033	2,8 р.

* Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Зростання обсягів виробництва продукції тваринництва зумовило і значне збільшення обсягів її реалізації. У 2015 р. сільськогосподарськими підприємствами області було реалізовано тварин (в живій масі) більш, ніж в 3 рази порівняно з 1995 р. (табл. 12).

Таблиця 12

**Реалізація продукції тваринництва сільськогосподарськими підприємствами
Вінницької області**

Види продукції	Роки						2015 р. у % до 2000 р.
	2000	2005	2010	2013	2014	2015	
Сільськогосподарські тварини (у живій масі), тис. т	51,7	34,3	37,8	198,8	305,3	368,8	7,1 р.
Молоко, тис. т	139,5	118,0	117,1	138,5	142,7	153,7	110,2
Яйця, млн. шт.	40,1	129,0	207,0	239,0	266,4	323,6	8,1 р.
Вовна, тонн	39,0	2,9	2,0	3,3	5,6	6,9	17,7

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Зросли і якісні характеристики реалізованої продукції. Так жива вага 1 гол. ВРХ збільшилась з 350 кг (у 1995 р.) до 474 кг (у 2015 р.), свиней з 112 кг до 118 кг відповідно. Стабільну динаміку до зростання мають обсяги реалізації молока, особливо, якщо порівнювати результат 2015 р. з максимальною точкою падіння (2005 р.).

Суттєві зміни в структурі каналів реалізації продукції тваринництва за останні 15 років відбулись практично по всіх її видах. До 2013 р. більше третини продукції галузі м'ясного скотарства реалізовувалось на переробні підприємства (табл. 13).

Таблиця 13

Структура реалізації продукції тваринництва сільськогосподарськими підприємствами Вінницької області, %

Види продукції	Роки					
	2000	2005	2010	2013	2014	2015
Переробним підприємствам						
Тварини (у ж. м.)	32,58	42,3	35,8	7,0	4,8	3,8
Молоко	82,0	95,0	98,1	90,4	90,9	91,2
Яйця	40,3	-	-	-	-	-
На ринку						
Тварини (у ж. м.)	32,5	16,5	11,7	2,0	1,0	1,0
Молоко	12,1	1,8	0,5	0,7	0,6	0,8
Яйця	52,5	26,8	0,3	-	-	-
Вовна	62,8	41,4	-	6,1	41,1	24,6
За іншими напрямками						
Тварини (у ж. м.)	5,9	31,8	50,8	90,9	94,1	95,2
Молоко	1,7	2,0	1,2	8,7	8,3	7,9
Яйця	3,8	73,0	99,7	100,0	100,0	100,0
Вовна	3,1	51,7	68,4	93,9	58,9	62,3

*Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Цей рік став роком стрімкого розвитку малих та середніх м'ясоперобних цехів та підприємств – станом на 1 січня 2016 р. їх нараховувалось на території Вінницької області 82 одиниці. Зокрема це такі: Барський район – “Ковбасний цех Блажко Р.М.”; СТ “Надія”; ПП “Прод-торг”; ПП “Руссу В”; Вінницький район – ТОВ “Полуботок”; ФОП

“Ковбасний цех Рибанюк”; МПП “Авача”; МПП “Ковінько Ковбаси”; Жмеринський район – ТОВ “Жмеринські ковбаси”; забійний пункт ПП “Станіславчицький ковбасний цех”; Тульчинський район – МПП “Кулик”; СТ “Леховіце”; ТОВ “Кролікоф”; СТ “Лідер”; ПП “Бябошенко С.Г.”. У 2015 р. лише 3,8% продукції було реалізовано на такі потужні переробні підприємства, як: ТОВ “Літинський м’ясокомбінат”; ПАТ “Козятинський птахокомбінат”; ПАТ “Тростянецький м’ясокомбінат”; ТОВ “Тульчинм’ясо”.

Основним каналом реалізації молока аграрними підприємствами Вінницької області залишаються великі молокопереробні підприємства. Господарства населення часто працюють з посередниками, що суттєво здорожчує продукцію, тому виходом може бути створення об’єднань цієї категорії виробників продукції, де можна буде на засадах спільного володіння вирішувати проблеми забезпечення охолоджувачами молока та транспортними засобами для перевезення продукції. До 2015 р. максимальну питому вагу в структурі реалізації продукції галузі молочного скотарства (яка надійшла на переробні підприємства Вінницької області) займала продукція, вироблена сільськогосподарськими підприємствами (табл. 14). В різні роки показник коливався в межах 21-30%. Зниження (з 78,7% у 2000 р. до 37,3% у 2015 р.) частки господарств населення зумовлено тим, що їм стало економічно не вигідно продавати продукцію за пропонованими молокопереробними підприємствами та посередниками цінами.

Таблиця 14

Надходження молока на переробні підприємства Вінницької області, т

Види продукції	Роки					2015 р. у % до 2000 р.
	2000	2010	2013	2014	2015	
Надійшло, всього	527578	465583	497869	644220	697194	132,1
у т. ч. від:						
с-г. підприємств	111038	129982	122414	192429	279123	2,5 р.
господарств населення	415014	333751	229219	272147	260351	62,7
інших господарств	1526	1850	14636	179644	157720	103,3

* Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Незважаючи на зростання показників технологічної ефективності у 2013р. практично в усіх районах області виробництво тваринницької продукції було збитковим, за виключенням Вінницького (26,2 %), Літинського (30,5 %) Муровано-Куриловецького (33,0 %) та Хмільницького районів (6,7 %). У 2015 р. кількість районів, господарства яких ведуть прибуткове тваринництво, зросла до 19. Найвищий рівень рентабельності був у господарствах Муровано-Куриловецького району (59,2 % у 2015 р. та 47,4 % у 2014 р.). Слід відзначити позитивну динаміку показників у таких районах, як: Бершадський (з 1,4 % у 2013 р. до 18,5 % у 2015р.), Липовецький (з 12,8 % у 2013 р. до 12,6 % у 2015р.), Погребищенський (з 13,7 % у 2013 р. до 17,6 % у 2015р.), Тульчинський (з 4% у 2013 р. до 11,5 % у 2015р.), Ямпільський (з 5,7 % у 2013 р. до 12,3 % у 2015р.). Останні 2 роки тваринницька галузь Вінницької області є прибутковою (табл. 15). В основному це забезпечується двома галузями, такими, як молочне скотарство та птахівництво (виробництво яєць). Якщо говорити про яловичину, то через надзвичайно низьку рентабельність, а подекуди і збитковість, виробництвом м’яса займаються лише окремі

сільгосп підприємства області. Економічна незацікавленість товаровиробників займатись м'ясним скотарством зумовлена тим, що, з одного боку, низькі закупівельні ціни не забезпечують навіть простого відтворення в галузі, а з іншого – високі роздрібні ціни на яловичину та м'ясопродукти приносять надприбутки посередникам, а попит на продукцію зменшується у зв'язку з низькою купівельною спроможністю кінцевих споживачів [7].

Низька ефективність виробництва тваринницької продукції означає високу потребу в інвестиціях, оновленні технологічного оснащення виробництва. В свою чергу, тривалий термін окупності інвестицій у тваринництво на рівні 4-5 років для свинарства і птахівництва та 7-8 років для ВРХ (для порівняння: у рослинництві інвестиції окупаються за 2-3 роки) означає низьку інвестиційну привабливість галузі. Основою майбутнього розвитку скотарства в досліджуваному регіоні, на нашу думку, мають бути невеликі ферми чисельністю відгодівельного поголів'я 100-150 голів. Будівництво відповідної за розмірами ферми, придбання високопродуктивних тварин і кормозбиральної техніки, а також створення культурного пасовища площею 50-70 га, вимагатиме кількох мільйонів гривень інвестицій. Зважаючи на високий рівень ризику при їх здійсненні, приватний капітал, за збереження існуючих економічних умов, не наважується на них. Тому необхідною є розробка відповідних державних програм відродження скотарства, в яких повинно передбачатися значне здешевлення довгострокових кредитів для сільськогосподарських підприємств, які розвиватимуть галузь скотарства [2].

Таблиця 15

Рівень рентабельності виробництва продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах Вінницької області, %

Види продукції	Роки						
	1995	2000	2005	2010	2013	2014	2015
Продукції тваринництва, всього	- 30,2	- 36,4	- 5,3	- 4,8	- 2,2	1,4	9,8
Молока	- 38,2	- 11,4	4,5	24,6	16,5	14,0	12,7
М'яса ВРХ	- 25,1	- 39,9	- 24,6	- 33,4	- 41,3	- 30,0	- 8,5
М'яса свиней	- 25,3	- 42,3	10,4	- 17,8	- 10,4	- 4,4	1,0
М'яса овець	- 42,9	- 56,1	- 40,5	- 34,2	- 38,7	- 61,4	- 19,1
М'яса птиці	- 28,3	- 34,7	10,4	- 7,3	- 23,0	- 29,3	- 3,6
Яєць курячих	8,1	12,4	15,3	- 14,2	26,3	30,5	31,3
Вовни	- 66,0	- 81,7	- 53,4	- 95,8	- 82,1	- 89,7	- 35,5

* Джерело: Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015

Це стосується, в першу чергу, м'ясного скотарства, де важливою є не лише державна підтримка, а й максимальне використання внутрішніх резервів самих виробників. Нарощування обсягів виробництва м'яса великої рогатої худоби повинно забезпечуватись за рахунок: поліпшення відтворення стада в скотарстві, зниження кількості ялових корів та загибелі тварин; доведення рівня забезпечення тварин якісними кормами до нормативно обґрунтованого показника; використання переваг комплексної автоматизації виробничих процесів у галузі; поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва; оптимізації розмірів утримуваного поголів'я молодняка великої рогатої худоби до раціональних науково обґрунтованих параметрів.

Світовий досвід виробництва м'яса великої рогатої худоби також свідчить, що запорукою ефективного ведення галузі є вдале поєднання такого комплексу факторів: зональний підхід до розвитку цієї галузі, оскільки на ринку конкуренцію становить не так ціна, як собівартість виробництва одержуваної продукції; пріоритетний розвиток спеціалізованого м'ясного скотарства; використання збалансованих за всіма поживними речовинами і мікроелементами кормів разом із випасом великої рогатої худоби на пасовищах; селекційно-племінна робота [3].

Беззаперечно ключову роль в процесі відродження та розвитку галузі тваринництва має відігравати держава. Основними напрямками державної аграрної політики мають стати: фінансування селекційних програм; сприяння створенню кооперативів у молочному скотарстві; посилення ветеринарно-санітарного контролю; розробка нових і сприяння дотриманню існуючих стандартів, обов'язкове виконання вимог яких забезпечило б надходження на ринок дійсно якісної і конкурентоспроможної продукції. Для вирішення проблем тваринницької галузі не останню роль в системному та цілеспрямованому державному регулюванні має відігравати бюджетна підтримка галузі тваринництва, політика протекціонізму, створення передумов для інвестиційно-інноваційного розвитку галузі тваринництва.

Таким чином, удосконалення розвитку тваринництва в господарствах Вінницької області має здійснюватись у напрямках, які передбачають: прискорене нарощування поголів'я худоби і птиці, особливо маточного; забезпечення розширеного відтворення стада; підвищення генетичного потенціалу продуктивності худоби і птиці; встановлення не менше, ніж на 3-5 років, на тваринницьку сировину, яка надходить на переробні підприємства, закупівельних цін, які б відшкодували сільськогосподарським товаровиробникам витрати і сприяли одержанню прибутків; розширення кооперації між господарствами різних форм власності у нарощуванні продукції тваринництва; реструктуризацію кормової бази шляхом поліпшення польового і лукопасовищного кормовиробництва, збільшення виробництва повноцінних комбікормів з урахуванням вікових і статевих груп тварин; розширення площ культурних пасовищ; доведення до нормативної потреби використання кормів необхідної структури у розрахунку на одну голову худоби і птиці; впровадження інтенсивних технологій утримання худоби і птиці і застосування найбільш досконалої механізації виробничих процесів на тваринницьких фермах і комплексах; розширення переробки тваринницької сировини в господарствах її виробників; надання сільськогосподарським виробникам допомоги з боку держави щодо переведення тваринництва на промислову основу, організації переробки продукції і збуту [4].

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що для розвитку галузі тваринництва у Вінницькій області необхідно звернути суттєву увагу на зниження собівартості продукції, збільшити ефективну віддачу продуктивності поголів'я за рахунок підвищення середньорічних надоїв молока та середньодобових приростів тварин на відгодівлі, а також, на державному рівні забезпечити захист національного товаровиробника від кон'юктурного коливання цін на продукцію, що повинно забезпечити зростання виробництва продукції тваринництва в цілому. Досвід роботи галузі молочного скотарства (суттєве зростання продуктивності тварин та перехід від збиткового ведення галузі до прибуткового) підтверджує, що ефективно ведення тваринництва у Вінницькій області є цілком можливим. Це, в свою чергу, підтверджує реальну можливість комплексного відродження тваринницької галузі,

для забезпечення якого слід запровадити дієвий економічний механізм, який має ґрунтуватися на поєднанні державного регулювання (забезпечення збалансованості цінової, кредитної та податкової політики) й саморегулювання (застосуванні інноваційних методів управління галуззю та передових технологій виробництва тваринницької продукції).

Список використаних джерел

1. Бублик М. Аналіз ринку м'яса птиці в Україні /М Бублик, С. Катеринець //Економічний аналіз. – 2012. – Т. 10(1). – С. 75-78. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>.
2. Добровольська С.Р. Розвиток тваринництва сільськогосподарських підприємств: зміни у структурі галузі /С.Р. Добровольська //Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 2. – С. 173-176.
3. Кернасюк Ю.В. Ринок м'яса ВРХ в Україні: проблеми і перспективи /Ю.В. Кернасюк //Агробізнес сьогодні. – 2016. – №8 (327).
4. Коляденко С.В. Організаційно-економічні засади тваринницької продукції в Україні /С.В. Коляденко //Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 6. – С. 6-10.
5. Ксьонжик І.В. Тваринництво: розвиток та перспективи залучення фінансових ресурсів /І.В. Ксьонжик //Облік і фінанси АПК: міжнародний науково-виробничий журнал. – 2012. – № 1 – С. 93-95.
6. Кутас О.О. Стан та перспективи розвитку тваринництва в Україні /О.О. Кутас //Участь молоді у розвитку економіки та суспільства України: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, Київ, 20-21 березня 2014 р.: тези доповідей. – К.: НУХТ, 2014. – С. 31-32.
7. Ляховець В.О. Ринок яловичини в Україні: сучасний стан і перспективи /В.О. Ляховець //Глобальні та національні проблеми економіки. – Вип. 10. – 2016. – С. 184-188.
8. Маслак О. Зростання ринку м'яса /О. Маслак //Агробізнес сьогодні. – 2013. – №22 (269). – С. 34-39.
9. Статистичний щорічник Вінниччини за 2015 р. – Вінниця, 2015.

Список використаних джерел у транслітерації/References

1. Bublyk M. Analiz rynku miesa ptytsi v Ukraini /M Bublyk, S. Katerynets //Ekonomichnyi analiz. – 2012. – Т. 10(1). – S. 75-78. – Rezhym dostupu: <http://nbuv.gov.ua/>.
2. Dobrovolska S.R. Rozvytok tvarynnytstva silskohospodarskykh pidpriemstvakh: zminy u strukturi haluzi /S.R. Dobrovolska //Stalyi rozvytok ekonomiky. – 2012. – № 2. – S. 173-176.
3. Kernasiuk Yu.V. Rynok miesa VRKh v Ukraini: problemy i perspektyvy /Yu.V. Kernasiuk //Ahrobiznes sohodni. – 2016. – №8 (327).
4. Koliadenko S.V. Orhanizatsiino-ekonomichni zasady tvarynnytskoi produktsii v Ukraini /S.V. Koliadenko //Stalyi rozvytok ekonomiky. – 2011. – № 6. – S. 6-10.
5. Ksonzhyk I.V. Tvarynnytstvo: rozvytok ta perspektyvy zaluchennia finansovykh resursiv /I.V. Ksonzhyk //Oblik i finansy APK: mizhnarodnyi naukovo-vyrobnychiy zhurnal. – 2012. – № 1 – S. 93-95.
6. Kutas O.O. Stan ta perspektyvy rozvytku tvarynnytstva v Ukraini /O.O. Kutas //Uchast molodi u rozvytku ekonomiky ta suspilstva Ukrainy: materialy V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv, aspirantiv ta molodykh uchenykh, Kyiv, 20-21 bereznia 2014 r.: tezy dopovidei. – K.: NUKhT, 2014. – S. 31-32.

7. Liakhovets V.O. Rynok yalovychyny v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy /V.O. Liakhovets //Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. – Vyp. 10. – 2016. – S. 184-188.
8. Maslak O. Zrostannia rynku miasa /O. Maslak //Ahrobiznes sohodni. – 2013. – №22 (269). – S. 34-39.
9. Statystychnyi shchorichnyk Vinnychchyny za 2015 r. – Vinnytsia, 2015.

ANNOTATION
**DEVELOPMENT OF LIVESTOCK INDUSTRY IN VINNYTSIA REGION:
TRENDS AND PROSPECTS**

*NEDBALYUK Oksana,
Senior Lecturer of Agricultural Management Department,*

*POLESYA Vasilisa,
Lecturer of the Department of Management of Foreign Trade,
Hotel and Restaurant Business and Tourism,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The results of a comprehensive study of the size of the livestock industry in Vinnytsia region are presented. The place of the livestock industry in Vinnytsia region among the other regions of Ukraine and place of livestock in the agricultural production in Vinnytsia region is considered. The dynamics of indicators of livestock production development, its productivity, gross production of livestock products and the main factors affecting their increase or decrease are analyzed. Considerable attention is paid in the study to the main channels of realisation of products of the industry and dynamics of sales of the animal products. The analysis of the level of profitability of production of main kinds of animal products and key factors that have influence on it is made. Problems and main causes of their occurrence are identified and evaluated. Directions of development of animal husbandry, the role of the state in regulating processes in the industry are determined. The ways of solving organizational and economic problems of development of animal husbandry, including state support are proposed and substantiated.

Key words: livestock, dairy cattle, meat production, processing plants, breeding farms, economic efficiency.

Tabl. 15. Fig. 2. Lit. 9.

АННОТАЦИЯ
**РАЗВИТИЕ ОТРАСЛИ ЖИВОТНОВОДСТВА ВИННИЧЧИНЫ:
ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

*НЕДБАЛЮК Оксана Александровна,
старший преподаватель кафедры аграрного менеджмента,*

*ПОЛЕСЯ Василиса Николаевна,
асистент кафедры менеджмента внешнеэкономической
деятельности, гостинично-ресторанного дела и туризма,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)*

В статье тражены результаты комплексного исследования размеров отрасли животноводства Винницкой области. Определено место отрасли животноводства среди областей Украины и место животноводства в аграрном

производстве области. Исследованы динамика показателей поголовья животных, их производительности, валового производства животноводческой продукции и основные факторы, которые влияют на их увеличение или уменьшение. Значительное внимание уделено исследованию основных каналов реализации продукции отрасли и динамики объёмов реализации продукции в их разрезе. Проведен анализ уровня рентабельности производства основных видов животноводческой продукции и факторов, которые имеют на нее ключевое влияние. По результатам оценки очерчены проблемы и основные причины их возникновения. Определены направления развития животноводства, отражена роль государства в регулировании процессов, которые происходят в отрасли. Обосновано пути решения организационно-экономических проблем развития животноводства, в том числе, и при помощи государственной поддержки.

Ключевые слова: животноводство, молочное скотоводство, производство мяса, перерабатывающие предприятия, племенные хозяйства, экономическая эффективность.

Табл. 15. Рис. 2. Лит. 9.

Інформація про авторів

НЕДБАЛЮК Оксана Олександрівна – старший викладач кафедри аграрного менеджменту, Вінницький національний аграрний університет (м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: oxumk@rambler.ru).

ПОЛЕСЯ Василина Миколаївна – асистент кафедри менеджменту готельно-ресторанної справи та туризму, Вінницький національний аграрний університет (м. Вінниця, вул. Сонячна 3, e-mail: negdana91@i.ua).

NEDBALYUK Oksana – Senior Teacher of Agricultural Management Department, Vinnytsya National Agrarian University (Vinnytsya, Soniachna Str., 3, e-mail: oxumk@rambler.ru).

POLESYA Vasilisa – Lecturer of the Department of Management of Hotel and Restaurant Business and Tourism, Vinnytsya National Agrarian University (Vinnytsya, Soniachna Str., 3, e-mail: negdana91@i.ua).

НЕДБАЛЮК Оксана Александровна – старший преподаватель кафедры аграрного менеджмента, Винницкий национальный аграрный университет (г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: oxumk@rambler.ru).

ПОЛЕСЯ Василиса Николаевна – ассистент кафедры менеджмента внешнеэкономической деятельности, гостинично-ресторанного дела и туризма, Винницкий национальный аграрный университет (г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: negdana91@i.ua).

